

Sekretarz Stanu

DLPC–V.053.4.2021

Pan

dr hab. Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

W odpowiedzi na wystąpienie z dnia 13 lipca 2021 r., znak VII.510.55.2021.PKR, dotyczące zmian wprowadzanych przez ustawę z dnia 28 maja 2021 r. *o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. z 2021 r. poz. 1090, dalej: „ustawa nowelizująca”) w stosunku do ławników, celem odniesienia się do podniesionych w nim kwestii, uprzejmie przedstawiam, co następuje.

Powołana wyżej ustawa zmieniła m.in. ustawę z dnia 2 marca 2020 r. *o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1842, z późn. zm., dalej: „ustawa anty-COVID”). Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 15 z¹ ust. 1 pkt 4, w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich, w sprawach rozpoznawanych według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – *Kodeks postępowania cywilnego* (Dz.U. z 2020 r. poz. 1575 z późn. zm., dalej: „k.p.c.”) w pierwszej i drugiej instancji sąd rozpoznaje sprawy w składzie jednego sędziego, przy czym prezes sądu może zarządzić rozpoznanie sprawy w składzie trzech sędziów, jeżeli uzna to za wskazane ze względu na szczególną zawiłość lub precedensowy charakter sprawy. W art. 6. ust. 1. ustawy nowelizującej wskazano, że powyższy przepis stosuje się również do postępowań rozpoznawanych według przepisów k.p.c., wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Warto podkreślić, że powyższa zmiana nie różnicuje kolegiального składu sądu, w zależności od tego, czy zasiadają w nim trzej sędziowie zawodowi, czy też sędzia zawodowy oraz ławnicy. Ławnicy są bowiem sędziami *sensu largo* – w rozumieniu funkcjonalnym, przy rozpoznaniu spraw mają równe prawa z sędziami oraz

asesorami sądowymi. Tym samym dotyka ona zarówno sędziów zawodowych, jak i sędziów społecznych.

W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości nie sposób uznać, aby wprowadzone regulacje naruszały art. 182 *Konstytucji RP*. Należy w pierwszej kolejności zauważyć, że w powołanym artykule mowa jest jedynie o tym, iż udział obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości określa ustawa. Jak trafnie wskazał Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z dnia 25 maja 2017 r., Ts 73/17: „(...) za oczywiście bezzasadne należy uznać twierdzenie, że z prawa do sądu wynika prawo podmiotowe do rozpatrywania sprawy przez sąd, w składzie którego zasiadać będą obywatele. Na podstawie art. 182 *Konstytucji* nie można wnosić (...), że uczestnictwo obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości stanowi konieczny element realizacji prawa do rzetelnego sądu i sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy. Powyższy przepis *Konstytucji* stanowi jedynie „przyzwolenie dla ustawodawcy zwykłego na wprowadzenie udziału czynnika obywatelskiego”.

Trzeba stanowczo podkreślić, że w obowiązującym stanie prawnym udział ławników w procesie orzekania nie został wyeliminowany w ogóle, a jedynie doznaje ograniczeń w sprawach rozpoznawanych według przepisów k.p.c. w pierwszej i drugiej instancji. Opisana nowelizacja nie wpływa też na status ławnika sądu powszechnego czy długość jego kadencji, albowiem ma ona bowiem charakter epizodyczny i będzie stosowana jedynie w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 oraz w ciągu roku od odwołania ostatniego z nich. Dlatego też na gruncie obowiązujących przepisów wznowienie pełnego orzekania z udziałem ławników nastąpić może dopiero po odwołaniu stanu epidemii. Wprowadzone czasowe ograniczenie aktywności ławników w sprawach rozpoznawanych według przepisów k.p.c. w pierwszej i drugiej instancji nie stoi więc w sprzeczności z regulacjami zawartymi w art. 182 *Konstytucji RP*.

Godzi się zaakcentować, że wdrożenie wskazanych rozwiązań było podyktowane koniecznością usprawnienia postępowania oraz chęcią zniwelowania zagrożenia epidemiologicznego, jakie stwarzają względem siebie osoby zasiadające wspólnie w kolejalnym składzie sądu. Przyjęta regulacja jest zatem jednym z elementów organizacji pracy wymiaru sprawiedliwości w okresie walki z epidemią COVID-19, podobnie jak wprowadzenie możliwości rozpoznawania spraw na posiedzeniach niejawnych, względnie na posiedzeniach zdalnych. Celem powyższych rozwiązań jest ograniczenie bezpośrednich kontaktów zarówno w ramach składów orzekających, jak też na linii sąd – strony, co powinno pozytywnie wpłynąć na wyeliminowanie kolejnych potencjalnych ognisk rozwoju epidemii.

Ograniczenie liczby członków składu orzekającego minimalizuje ponadto ryzyko wystąpienia przestoju w rozpoznaniu sprawy ze względu na chorobę lub kwarantannę jednego z jego członków. Dodatkowo warto zwrócić uwagę na fakt, że w polskich realiach ustrojowych ławnikami najczęściej są osoby, które etap czynnej pracy zawodowej mają za sobą, tj. emeryci lub renciści. Są to więc osoby z grupy zwiększonego ryzyka powikłań w razie wystąpienia zachorowania na COVID-19. Należy zauważyć przy tym, że nie ma obiektywnych i sprawdzalnych danych pozwalających przyjąć, że wyrok wydany w składzie jednego sędziego jest mniej sprawiedliwy niż wydany w poszerzonym składzie czy też że sprawa została mniej wnikliwie zbadana przez jednego sędziego niż trzech. Z przytoczonych względów, obecnie nie planuje się zmian wprowadzonych rozwiązań.

Wypada także zaznaczyć, że stan epidemii na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej wprowadzony został rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. (Dz. U. z 2020 r. poz. 491 z późn. zm.) na czas nieoznaczony. Zgodnie z art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. *o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1845 z późn. zm.) stan epidemii odwołuje, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw administracji publicznej – na wniosek Głównego Inspektora Sanitarnego. Minister Sprawiedliwości nie posiada zatem kompetencji do określania wytycznych dotyczących obowiązywania bądź znoszenia stanu epidemii jak również różnicowania sytuacji osób zaszczepionych, niezaszczepionych bądź też ozdrowieńców. W obliczu obowiązującego niebezpieczeństwa epidemicznego do zadań Ministra Sprawiedliwości należy natomiast taka organizacja wymiaru sprawiedliwości, która pozwoli w jak największym stopniu ograniczyć występujące zagrożenia. Wyrazem działań podejmowanych w tym zakresie są m.in. rozwiązania przewidziane w w/w ustawie nowelizującej, które wpisują się w ciąg inicjatyw legislacyjnych, będących próbą odpowiedzi na wyzwania, przed którymi stanął wymiar sprawiedliwości w okresie epidemii.

Końcowo podkreślić należy, iż projekt ustawy nowelizującej procedowany był przy zastosowaniu trybu odrębnego, z pominięciem procesu uzgodnień, konsultacji publicznych i opiniowania, a także etapu rozpatrzenia w/w projektu przez komisję prawniczą oraz potwierdzenia przez Stały Komitet Rady Ministrów. Powyższe było uzasadnione faktem, iż projekt zawierał rozwiązania ukierunkowane w szczególności na umożliwienie rozpoznawania toczących się spraw sądowych w okresie pandemii. Pilne uchwalenie wskazanych zmian było więc niezbędne z uwagi na trwający stan epidemii COVID-19.

Z poważaniem –

/podpisano elektronicznie/